

המבט הפנימי

מאורעות הזמן מבעל בלבי משכן אבנה

עמוד א'

מלחמה – אתחלתא דגאולה (מגילה ז"ע"ב)

שופטים תשפ"ד 010

בלעם – מלחמה בפה

כתיב בפרשת בלק (במדבר כד, יא)

(יא) הנה העם היצא ממצרים ויכס את-עין הארץ עתה לכה קבה-לי אתו אולי אוכל להלחם בו וגרשתיו: וביארו חכמינו במדרש (במדבר רבה פ' בלק) את עומק כוונתו של בלעם, וז"ל "הנה העם היצא ממצרים ויכס את-עין הארץ. עתה לכה קבה-לי אתו", להודיע ששונא יותר מבלק, שבלק לא אמר קבה אלא ארה וזה קבה בפירוש, הוא אמר ואגרשנו מן הארץ, והוא (בלעם) אומר וגרשתיו – מן העוה"ז ומן העוה"ב, עכ"ל.

מלחמה רוחנית – כח הפה

ונתבונן להבין מה הוא שורש המלחמה בין בלעם וישראל.

הובא ברש"י (במדבר כב, ד) ומקורו מן המדרש, וז"ל ומה ראה מואב ליטול עצה ממדין, כיון שראו את ישראל נוצחים שלא כמנהג העולם, אמרו מנהיגם של אלו במדין נתגדל, נשאל מהם מה מדתו. אמרו להם אין כחו אלא בפיו. אמרו אף אנו נבא עליהם באדם שכחו בפיו, עכ"ל.

והרי מבואר להדיה בחז"ל שכוח בלעם – בפיו, ומשום כך שכרו בלק להילחם עם ישראל שבראשם עומד משה. שכוח משה בפיו – 'דבר לדור'.

נמצאנו למדים, שמלחמה זו, אינה מלחמה כדין כל המלחמות, אלא בכח הפה – בשורש הרוחני.

^א פרשת בלק, (כבו, ו) ועתה לכה-נא ארה-לי את-העם הנה כי עצום הוא ממני אולי אוכל נכה-בו ואגרשנו מן-הארץ כי ידעתי את אשר-תברך מברך ואשר תאד יאד:

^ב במדבר רבה (פרשת בלק). והמשך דברי המדרש, עתה ילחכו הקהל את כל סביבותינו כלחוך השור, מה שור כחו בפיו אף אלו כחן בפיהן מה שור כל מה שמלחך אין בו סימן ברכה אף אלו כל אומה שנוגעים אין בהם סימן ברכה מה שור מנגח בקרניו אף אלו מנגחין בתפלתן, עיי"ש.

^ג ועין בגור אריה (פרשת חקת), וז"ל במדרש (תנחומא בשלה, ט), למה נמשלו ישראל לתולעת, מה תולעת אין כחו אלא בפיו, כך כח יעקב אינו אלא בפיהם, שנאמר (בראשית כו, כב) "הקול קול יעקב והידים ידי עשו". וביאור ענין זה, כי התולעת לקטנותו אינו פועל בגופו, שהוא גשמי, כי אין כחו בו. ומפני שאין גופו גדול – כחו בפיו, ושם יוצא הקול והרוח הבלתי גשמי. כך ישראל אין כוחם כח גופני, שהרי לא נתן להם השם יתברך כח זה, רק כוחם בלתי גשמי, הוא הקול והרוח שהוא בלתי גשמי, וזה כח ישראל. ולפיכך אמר הכתוב "הקול קול יעקב והידים ידי עשו", ביאור זה כי יעקב סגולתו הקול, והוא הרוח והוא הבלתי גשמי, וזהו כחו, כי זה כח יעקב, שהם דבקים בו יתברך שאינו גוף, עכ"ל.

וכח הפה במלחמה, הן כח פה דתורה, כמ"ש במלחמת יהושע (יהושע ה, יג – יד) ויהי בהיותו יהושע ביריחו וישא עיניו וירא והנה-איש עמד לנגדו וחרבו שלופה בידו וכי ויאמר לא כי אני שר-צבא-ה' עתה באתי וגו' ונתבאר בגמ' (מגילה ג.) שבא שר צבא ה' על שביטלו תורה. (וע"ש תוספות ד"ה עתה באתי – פי' ריב"ן על תלמוד תורה באתי דכתיב ביה ועתה כתבו לכם [את] השירה הזאת (דברים לא) [וע"ש במבט הפנימי 004]. והן כח הפה בתפלה, לצעוק בשעת מלחמה [וע"ש במבט הפנימי 003].

המבט הפנימי

מאורעות הזמן מבעל בלבי משכן אבנה

עמוד ב'

מלחמה - אתחלתא דגאולה (מגילה ז"ע"ב)

שופטים תשפ"ד 010

שני חלקים ב'פה'

והנה הפה מתחלק לשני פעולות; א. דיבור ב. אכילה

ובמשה רבינו נמצא שני עניינים הללו; הראשון, 'דבר אחד לדור'. והשני, שבזכותו ירד המן הנאכל בפה.^ה

ולעומת משה רבינו שיש בו ב' דברים הללו, כחו בפיו, וכן מכחו יורד המן, עומד בלעם. כדברי התפארת יהונתן (במדבר, כד, ה) וז"ל, פתורה - הוא שולחני, דכמו שמשה הוריד המן ע"י קדושה, כך בלעם בטומאתו הוריד לחם מן השמים ע"י שבעה כוכבי לכת, וזהו (ישעיהו פרק סה) הַעֲרֹכִים לְגַדְּ שִׁלְתָן, וזהו נמי והמן כזרע גד הוא, עכ"ל.^א

ובלשון פנימית יותר, כנגד המן ש'נבלע' באיברים, עומד בלעם מלשון בליעה דקלוקל - 'בלע עם'.^ה

בלעם האכיל את ישראל בלחם טמא

ולא רק שהוריד לחם טמא מן השמים, אלא גם כן הכשיל את ישראל במאכל טמא. וכמו שמבאר החתם סופר (בראשית מה, כג) וז"ל וטומאת בלעם שרבע אתונו, והכשיל בבנות נכרים וטומאתו בפת גוי. "וַיִּלְךְ שָׁפִי" (במדבר כג, ג), ר"ת שמן - פת - יין, שגזרו משום בנותיהן, וכו' ע"כ שלח יעקב לתקן זה, עשר אתונות כנגד אתנן של בלעם (שמעשה אישות נקרא 'אכילה'ט), נושאות בר לחם ומזון, ר"ת בלם חסר עין עיי"ש. והעין היא עין רעה של בלעם שהיה סתום העין. ואמרו (וזה"ק ח"ג, ר"ו ע"ב) אֶל־תִּלְחֶם

^א ע"פ הגמ' סנהדרין (ח). כתיב כי אתה תבוא, וכתיב כי אתה תביא, אמר רבי יוחנן: אמר לו משה ליהושע: אתה והזקנים שבדור עמהם. אמר לו הקדוש ברוך הוא: טול מקל, והך על קדקדם, - דבר אחד לדור ואין שני דברין לדור.

^ה במדבר רבה (פרשת במדבר פרשה א סימן ב) וז"ל המן בזכות משה, תדע לך שהוא בזכות משה כיון שנסתלק משה (יהושע ה) וישבת המן ממחרת, עכ"ל.

^י מדרש תנחומא (פרשת בלק) וז"ל וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור פתורה (שם שם / במדבר כ"ב / ה). שם עירו, ויש אומרים שם שולחני היה שהיו מלכי אומות העולם נמלכים בו, כשולחני שהכל מריצים לו, עכ"ל.

^א ועין וזה"ק (ח"ג דף קצב). וז"ל פתורה שמא דאתרא הוה כמה דאת אמר (דברים כג) מפתור ארם נהרים לקללך, אמאי אקרי הכי בגין דכתיב (ישעיהו סה) העורכים לגד שלחן, ופתורא הוה מסדר תמן כל יומא דהכי הוא תקונא דסטריין בישין מסדרין קמייהו פתורא במיכלא ובמשתייא ועבדין חרשין ומקטריין לקמי פתורא ומתכנשין תמן כל רוחין מסאבין ואודעין לון מה דאינון בעאן וכל חרשין וקוסמין דעלמא על ההוא פתורא הו, ובגין כך אקרי שמא דאתרא ההוא פתורא, דהכי קורין בארם נהרים לשלחן פתורא, עכ"ל. וע"ע בשפת אמת (פרשת בלק שנה תרסא) וז"ל ועיקר ברכתן של בני' בעוה"ב והוא בחי' שבת דאיתא כנס"י יהי' בן זוגך שהם כלים לקבל שורש הברכות. וזה בחי' מרע"ה שהוריד התורה ולחם מן השמים שכן המן הי' בבחי' זו. אבל בבלעם כתיב פתורה אשר על הנהר הוא לחם הגשמי כמו עורכין לגד שולחן שהוא הבא דרך המזלות. וכתיב על הנהר כמו עומד על היאור הרשעים מתקיימים על אלהיהם. כמ"ש במד' שם. וכתיב מדרכיו ישבע סוג לב. ומעליו איש טוב זה בחי' לחם מן השמים למעלה מן המזל כמ"ש אין מזל לישראל, עכ"ל.

^ח ע"פ הגמ' סנהדרין (קה). וז"ל בלעם - בלא עם, דבר אחר: בלעם - שבלה עם, עיי"ש.

^ט כלשון יוסף הצדיק לאשת פוטיפר (בראשית לט, ז) כִּי אִם־תִּלְחֶם אֲשֶׁר־הוּא אוֹכֵל וכו'. וע"ש ברש"י.

המבט הפנימי

מאורעות הזמן מבעל בלבבי משכן אבנה

עמוד ג'

מלחמה - אתחלתא דגאולה (מגילה ז"ע"ב)

שופטים תשפ"ד 010

אֶת־לֶחֶם רַע עָיִן (משלי כג, ו) דא בלעם, דבריך להו לישראל.

ובעומק יותר, מבואר במקורות רבים^א, וביניהם לשון נעים זמירות ישראל (תהלים נו, ב) "חַנְּנֵי אֱלֹהִים כִּי־שָׂאֲפָנִי אֲנֹשׁ כָּל־הַיּוֹם לֶחֶם יִלְחָצְנִי", שתִּיבַת לַחֵם וּמִלְחָמָה מֵאוֹתוֹ שׁוֹרֵשׁ^ב. ולפ"ז מתבאר שבלעם בא ללחום עם ישראל גופא מכה לחם דקלקול^ג. ולכן הכשיל (נלחם) את בני במעשה דאישות (אכילה - לחם) עם בנות נכרים, כנ"ל.

מלחמת אחרית הימים מכח עצת בלעם

נאמר בנבואת בלעם על אחרית הימים (במדבר כד, יד) "וְעֵתָהּ הִנְנִי הוֹלֵךְ לְעַמִּי לְכַה אֵי־עֲצָךְ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָעָם הַזֶּה לְעַמְךָ בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים":

וביאר בספר עטרת ישועה (ויחי אות יח) וז"ל, ונדוע דברית הלשון הוא פגם הברית, ע"כ מציינו בעצה של בלעם לכה איעצך אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים, כי "באחרית הימים" עולה לשון מכריע, היינו לקלקל ברית הלשון, ועי"ז גם ברית המעור, וזאת היתה עצת בלעם עכ"ל.

ותן את לבך להבין מהנעשה כעת במלחמה של אחרית הימים בעיניים אלו; לשה"ר (פה דקלקול) - שנעשה ריבוי של דיבור שלא היה מאז ומעולם! פגם המעור (אכילה דקלקול) - כפי שלא היה מתולדות עולם! ריבוי מאכלים (לחם דקלקול) - כפי שלא היה מימי קדם! וכל זה, מכח עצת בלעם הרשע!

והבן עוד שמשנה רבינו נקבר דייקא (דברים לד, ו) מול בית פְּעוֹר, כמבוא ברש"י (על אתר) לכפר על מעשה פעור. (משה לעומת בלעם, כנ"ל)

אולם השתא שנתגלה עצת בלעם ביתר שאת ויתר עוז, עבודת השעה להינצל מעצת אותו הרשע הוא לא להסתפק בגילוי תורתו של משה בלבד^ד אלא גם כן להתחבר לעומק תורתו של משיח, שהיא היא שער הגנון^ה.

^א ועין זוה"ק ח"ג קצה' ע"א, בתורה וכו' עד תא חזי.

^ב ועין בשפתי צדיק בלק, אות ד', וכנדוע לחם מלשון מלחמה, עידן קרבא. וע"ע ברש"י תהלים לה, א. וע"ע בתורת משה, לחת"ס לערב יוה"כ ד"ה זו יעלה.

^ג פרש"י על אתר לחם - לשון מלחמה.

^ד ועין מגלה עמוקות (בלק ד"ה והנה מזמור), שכתב שבלעם הוא בבחינת נבל כי ישבע לחם עיי"ש.

^ה וכלשון חז"ל (גדרים לח.) וז"ל חמשים שערי בינה נבראו בעולם, וכולם נתנו למשה חסר אחת, שנאמר: ותחסרהו מעט מאלהים, עכ"ל.

^ו ועין בהרחבה בבלבבי משכן אבנה ח"ט "תורת משה ותורת משיח". וכמו שהתבאר לעיל (מבט הפנימי 004).